

O BRATISLAVSKOM LINGVISTICKOM KRÚŽKU V NEMČINE

VYKYPĚLOVÁ, Taťána – VYKYPĚL, Bohumil: *CERCLE LINGUISTIQUE DE BRATISLAVA. EIN KAPITEL DER MITTELEUROPÄISCHEN STRUKTURALEN WISSENSCHAFT*. In: Travaux linguistique de Brno, zv. 16. Brno: LINCOM GmbH 2019. 222 s. ISBN 978-3-86288-944-0.

Pre niekoho môže byť neočakávané už to, že Bratislavskému lingvistickému krúžku (BLK) nevenovali monografickú pozornosť slovenskí slovakisti či experti na dejiny slovenskej jazykovedy, keďže ide o významnú kapitolu histórie slovenskej jazykovedy, ale českí bohemisti a germanisti Taťána Vykypělová a Bohumil Vykypěl. V istom zmysle je to však aj pochopiteľné, keďže BLK (1945 – 1951) možno chápať ako slovenskú odnož či dokonca „dcérsku spoločnosť“ Pražského lingvistického krúžku. Podrobnú a vydarenú analýzu BLK tejto dvojice autorov nájdeme v 13. zväzku Travaux linguistique de Brno. O BLK je známe, že sa mu z domácich autorov najpodrobnejšie doteraz venoval predovšetkým Ľubomír Ďurovič, na druhej strane však vieme aj to, že heslo Bratislavský lingvistický krúžok chýba aj v *Encyklopédii jazykovedy*, v ktorej nájdeme len náhradné heslo „štrukturalizmus v slovenskej jazykovede“ (Jozef Mistrík, 1993, s. 438 – 439).

BLK sa dôkladne a presne hodnotí a interpretuje v tomto 13. zväzku prostredníctvom koncepcie, ktorá pripomína „krížový výsluch“. Najprv sa BLK uvádza do súvislosti prostredníctvom svojich „predskokanov“ vrátane Spolku pre vedeckú syntézu, aby sa potom v 2. kapitole komentovala činnosť BLK z „kolektívneho“ aspektu (s. 19 – 32), kde sa po prvýkrát bilancuje aktivita členov BLK, ich prednášky a publikácie, pričom v 3. kapitole sa odvádza pozornosť na jazykovedcov okolo BLK zasa z „individuálneho“ aspektu (s. 33 – 148), a to, pochopiteľne, predovšetkým na autorov z „jadra“ krúžku (Eugen Pauliny, Aleksandr Vasilievič Isačenko, Ján Horecký, Jozef Ružička, Vincent Blanár a Štefan Peciar), ale aj na „ostatných“ (Jozef Štolc, Eugen Jóna, Adalbert László Arany, Pandele Olteanu, Emanuel Dolinka), a nakoniec tu dostáva miesto riadny člen Pražského lingvistického krúžku Ľudovít Novák (s. 98 – 118). Následne sa tu podávajú údaje o tzv. tretej generácii BLK, kam sa začleňujú autori ako Ľubomír Ďurovič, Ladislav Dvonč, Rudolf Krajčovič, Juraj Furdík, Ján Sabol, Ján Kačala, Šimon Ondruš, Klára Buzássyová, Viktor Krupa spolu s Jozefom Mistríkom a Františkom Mikom. Pozornosti sa dostáva aj literárnym vedcom (Mikulášovi Bakošovi, Viktorovi Kocholovi, Nore Beniakovkej (Krausovej), pričom aj tu sa vyčleňuje tzv. tretia generácia (Miloš Tomčík, Stanislav Šmatlák, Zoltán Rampák, Oskár Čepan), no priestor dostáva na tomto mieste aj jediný etnograf Andrej Melicherčík. Napokon sa tu spomínajú so všetkým, čo je potrebné pre správne pochopenie podstaty BLK, aj „zahraniční“ autori (Jan Mukařovský, Karel Horálek, Vladimír Skalička a Louis Hjelmslev).

V ďalšej kapitole sa autori venujú všeobecne percepcii činnosti BLK a kontaktom medzi BLK a Pražským lingvistickým krúžkom. Piata kapitola je následne venovaná „tematike“ BLK, kde sa okrem iného referuje aj o tematike 1. zväzku *Recueil linguistique de Bratislava*

z r. 1948, ku ktorému v rokoch 1968 – 1990 pribudlo ďalších deväť zväzkov edície *Recueil linguistique de Bratislava*, ktoré tu však Taťána Vykypělová a Bohumil Vykypěl nespomínajú, lebo už v tomto prípade nejde o zväzky štrukturalistické, ale skôr o také, ktoré propagujú zahraničiu všetko to, čím sa zaoberá slovenská jazykoveda. Ďalej sa podrobne analyzujú aj témy *Slova a tvaru*, základného orgánu BLK.

Šiesta kapitola sa zaoberá osudmi BLK po roku 1948, kde sa podrobne referuje o čistkách v BLK po 2. svetovej vojne, o domnelých a skutočných marristoch a napokon sa hodnotí BLK vo vzťahu k Stalinovi a vôbec ku kritike štrukturalizmu. Jednou z príloh je aj článok *K dejinám Pražského lingvistického krúžku* od Ľubomíra Ďuroviča, aby sa kompendium zakončilo bibliografickými poznámkami, menným registrom a bibliografiou citovanej literatúry.

Bratislavský lingvistický krúžok z 2. polovice 40. rokov 20. storočia s presahom aj do začiatku 50. rokov je, ako ukazuje aj daný výklad, unikátnym slovenským „výhonkom“ štrukturalistického Pražského lingvistického krúžku. Jadrom opisu je vydarená analýza a presná kontextualizácia textov slovenských štrukturalistov daného času. Pritom aj osobnostiam, ktoré sa tu spomínajú, sa dostáva zvláštneho osvetlenia akoby špecifickým štrukturalistickým reflektorom, čím sa dopĺňajú portréty tých, čo sa v dejinách slovenskej jazykovedy objavujú častejšie (Eugen Pauliny, Ján Horecký, Jozef Ružička, Vincent Blanár, Štefan Peciar a i.), ale aj tých, ktorí sa už vo výkladoch súčasnej slovenskej jazykovedy mihnú menej často (napr. Aleksandr Isačenko). Autorská dvojica Taťána a Bohumil Vykypělovci si zaslúžia našu pozornosť za schopnosť vystihnúť v tomto diele dôležité detaily zo začiatku štrukturalistickej etapy modernej slovenskej lingvistiky a zároveň predstaviť toto obdobie ako pútavý príbeh.

Slavomír Ondrejovič
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV
Bratislava